

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманитарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

«30» 08 2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«30» 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Соціально-гуманітарна політика в Україні»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань – 23 Соціальна робота
спеціальність – 231 Соціальна робота
освітньо-наукова програма – «Соціальна робота та соціальна політика»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1	32	14	5	6	93	150	1

30.08.2024

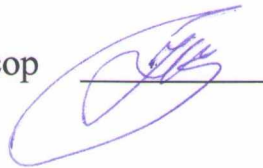
Тернопіль –ЗУНУ
2024

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми підготовки магістра галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26 червня 2024 року).

Робочу програму склала професор кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор **Хазратова Нігора Вікторівна**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Соціальна робота» протокол № 1 від « 30 » серпня 2024 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності д.психол.н., професор

Сергій ШАНДРУК

Гарант ОНП «Соціальна робота та соціальна політика» д.психол.н., професор

Сергій ШАНДРУК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Соціально-гуманітарна політика в Україні”

1. Опис дисципліни “Соціально-гуманітарна політика в Україні ”

Дисципліна “Соціально- гуманітарна політика в Україні	Галузь знань, спеціальність, ОНП, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузі знань – 23 Соціальна робота	Статус дисципліни обов’язкова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність – 231 Соціальна робота освітньо-наукова програма – «Соціальна робота та соціальна політика»	Рік підготовки: <i>Денна -1</i> Семестр: <i>Денна -1</i>
Кількість змістових модулів – 3	ступінь вищої освіти - магістр	Лекції: <i>Денна - 32</i> Практичні заняття: <i>Денна -14</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна - 93</i> Індивідуальна робота - 5 Тренінг - 6
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3,7		Вид підсумкового контролю - <i>екзамен</i>

2. Мета і завдання дисципліни «Соціально-гуманітарна політика в Україні»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Вивчення сутності управління соціальним і гуманітарним розвитком суспільства, особливості його здійснення в сучасних умовах; ознайомлення слухачів з основними напрямками управління соціальним і духовним розвитком українського суспільства, здійснення соціальної і гуманітарної політики; а також розкрити сутність соціального захисту і безпеки людини і суспільства; розглянути основні напрями, реалізації соціальної політики в контексті соціального захисту

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Формування стійких знань з теорії соціально-політичних процесів, набуття навичок та вмінь самостійно аналізувати соціальні проблеми, а також розробляти пропозиції щодо їх вирішення, вивчення вітчизняного і зарубіжного

досвіду для їх критичного осмислення у сфері соціальної і гуманітарної політики, ознайомлення із сучасними процесами і пріоритетними напрямками соціальної політики держави, формування розуміння зростаючої відповідальності за розробку і реалізацію своїх програм.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

ФК17. Здатність аналізувати та прогнозувати основні напрями і концепції соціально-гуманітарної політики України.

ФК18. Здатність розробляти та рефлексувати механізми реалізації соціально-гуманітарної політики України, а також налагоджувати міжінституційну взаємодію та міжвідомчу координацію діяльності у цій сфері.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Засвоєння знань за програмою вступного фахового випробування за спеціальністю 231 Соціальна робота та базових знань першого (бакалаврського) рівня.

2.5. Результати навчання.

За результатами навчання студенти повинні:

ПРН21. Аналізувати та прогнозувати основні напрями і концепції соціально-гуманітарної політики України.

ПРН22. Розробляти та рефлексувати механізми реалізації соціально-гуманітарної політики України, а також налагоджувати міжінституційну взаємодію та міжвідомчу координацію діяльності у цій сфері.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади соціальної та гуманітарної політики.

Тема 1. Соціальна політика як суспільний інститут та інтегральний механізм реалізації соціальних і гуманітарних прав людини

Сутність соціальної політики. Принципи соціальної політики. Моделі соціальної політики. Суспільні детермінанти формування та реалізації соціальної політики.

Тема 2. Соціальні і гуманітарні права людини та функції держави щодо їх забезпечення

Зміст та структура соціальних і гуманітарних прав людини. Міжнародні стандарти соціальних і гуманітарних прав людини. Соціальні і гуманітарні права в європейській правовій системі. Держава як гарант забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини.

Тема 3. Теорії та концепції державної соціально-гуманітарної політики, науково-методичні засади її дослідження

Світові та вітчизняні теорії та концепції державної гуманітарної політики. Соціально-філософський аналіз державної гуманітарної політики. Теоретичні засади централізації і децентралізації управління та регулювання державної гуманітарної політики та гуманітарного простору.

Змістовий модуль 2.

Механізми вироблення державної гуманітарної політики

Тема 4. Нормативно-правове забезпечення державної гуманітарної політики.

Оцінка інституційного забезпечення реалізації гуманітарної політики. Нормативно-правові механізми захисту національних інтересів в гуманітарній сфері. Розвиток нормативно-правового забезпечення державної гуманітарної політики та його системність. Вплив міжнародного гуманітарного права на український гуманітарно-правовий простір. Міжнародні договори України.

Тема 5. Аналіз та прогнозування державної гуманітарної політики.

Аналіз гуманітарних процесів, подій, явищ та гуманітарного простору. Аналіз регіональних гуманітарних процесів. Види та методи аналізу державної гуманітарної політики. Характеристика внутрішнього стану єдиного гуманітарного простору України та регіональних процесів. Прогнозування гуманітарного простору та гуманітарних процесів: сутність, форми та методи.

Тема 6. Оптимізація організаційно-функціональної структури та характеру державної гуманітарної політики України

Оптимізація інституційного забезпечення державної гуманітарної політики. Коригування функціональних засад держави у гуманітарній сфері. Організаційні засади конструювання єдиного гуманітарного простору. Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у виробленні та реалізації державної гуманітарної політики. Міжінституційна взаємодія та координація діяльності у гуманітарній сфері. Кадрове наповнення державної гуманітарної політики.

Змістовий модуль 3.

Напрями державної гуманітарної політики України

Тема 7. Формування культурної ідентичності.

Сутність державної політики у галузі культури. Регулювання та управління культурними процесами. Розвиток культурної інфраструктури. Відродження та формування національної історичної пам'яті. Український інститут національної пам'яті. Долучення до єдиного національного гуманітарного простору української діаспори. Розвиток міжнародних культурних зв'язків України.

Тема 8. Етнонаціональний вимір гуманітарної політики України.

Етнічність та поліетнічність: українська специфіка в контексті світового досвіду. Сутність, завдання та правові засади державної етнополітики. Суб'єкти реалізації

етнополітики держави. Проблема статусу російської мови. Загальнодержавні адаптаційні програми. Задоволення мовних, культурних, освітніх, політичних потреб меншин. Етнічні спільноти регіонів та їхня інтеграція в гуманітарні процеси. Залучення зовнішніх ресурсів до інтеграції національних меншин України. Міжнародний моніторинг становища національних меншин України.

Тема 9. Фінансові засади реалізації соціальної і гуманітарної політики.

Джерела фінансування соціальної та гуманітарної політики. Методи формування джерел фінансування соціальної та гуманітарної політики. Шляхи вдосконалення фінансового забезпечення складових соціально-гуманітарної сфери України.

Тема 10. Демократизація механізмів соціогуманітарної політики України.

Поняття та сутність демократизації механізмів соціогуманітарної політики. Децентралізація соціогуманітарної політики. Корпоративна соціальна відповідальність як механізм демократизації соціогуманітарної політики в умовах багатосуб'єктності.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Соціально-гуманітарна політика в Україні»

Перелік тем	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціальної та гуманітарної політики.						
Тема 1. Соціальна політика як суспільний інститут та інтегральний механізм реалізації соціальних і гуманітарних прав людини.	4	2	9	2	2	Погочне опитування, реферати, тестування
Тема 2. Соціальні і гуманітарні права людини та функції держави щодо їх забезпечення.	2	2	9			
Тема 3. Теорії та концепції державної соціально-гуманітарної політики, науково-методичні засади її дослідження	4		10			
Змістовий модуль 2. Механізми вироблення державної гуманітарної політики						
Тема 4. Нормативно-правове забезпечення державної гуманітарної політики.	2	2	9	2	2	Погочне опитування, реферати, тестування
Тема 5. Аналіз та прогнозування державної гуманітарної політики.	2	2	9			
Тема 6. Оптимізація організаційно-функціональної структури та характеру державної гуманітарної політики України	4		10			
Змістовий модуль 3. Напрями державної гуманітарної політики України						
Тема 7. Формування культурної ідентичності.	4	2	9	1	2	Погочне опитування, реферати, тестування
Тема 8. Етнонаціональний вимір гуманітарної політики України.	4		9			
Тема 9. Фінансові засади реалізації соціальної і гуманітарної політики.	4		9			
Тема 10. Демократизація механізмів соціогуманітарної політики України.	2		10			
Разом	32	14	93	5	6	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема. Соціальна політика як суспільний інститут та інтегральний механізм реалізації соціальних і гуманітарних прав людини

Мета: вивчити понятійно-категоріальний апарат державної гуманітарної політики

Питання для обговорення:

- 1 Сутність соціальної політики.
2. Принципи соціальної політики Сутність та предмет державної гуманітарної політики. Формування державної гуманітарної політики.
- 3 Моделі соціальної політики
4. Суспільні детермінанти формування та реалізації соціальної політики.

Практичне заняття № 2

Тема. Соціальні і гуманітарні права людини та функції держави щодо їх забезпечення. Теорії та концепції державної гуманітарної політики, науково-методичні засади її дослідження

Мета: розглянути функції держави щодо забезпечення соціальних та гуманітарних прав людини, а також вивчити науково-методичні засади дослідження державної гуманітарної політики

Питання для обговорення:

1. Зміст та структура соціальних і гуманітарних прав людини.
2. Міжнародні стандарти соціальних і гуманітарних прав людини
3. Соціальні і гуманітарні права в європейській правовій системі.
4. Держава як гарант забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини.
5. Світові та вітчизняні теорії та концепції державної гуманітарної політики.
6. Соціально-філософський аналіз державної гуманітарної політики.
7. Теоретичні засади централізації і децентралізації управління та регулювання державної гуманітарної політики та гуманітарного простору.

Практичне заняття № 3

Тема. Нормативно-правове забезпечення державної гуманітарної політики

Мета: вивчення нормативно-правової бази гуманітарної політики

Питання для обговорення:

1. Оцінка інституційного забезпечення реалізації гуманітарної політики.
2. Нормативно-правові механізми захисту національних інтересів в гуманітарній сфері.
3. Розвиток нормативно-правового забезпечення державної гуманітарної політики та його системність.
4. Вплив міжнародного гуманітарного права на український гуманітарно-правовий простір. Міжнародні договори України.

Практичне заняття № 4

Тема. Аналіз та прогнозування державної гуманітарної політики.

Оптимізація організаційно-функціональної структури та характеру державної гуманітарної політики України.

Мета: - вивчити сутність, форми та методи аналізу та програмування державної гуманітарної політики та можливості оптимізації організаційно-функціональної структури та характеру державної гуманітарної політики України.

Питання для обговорення:

1. Аналіз в державній гуманітарній політиці.
2. Аналіз гуманітарних процесів, подій, явищ та гуманітарного простору.
3. Аналіз регіональних гуманітарних процесів.

4. Види та методи аналізу державної гуманітарної політики. Стратегічний аналіз гуманітарного середовища.

5. Оптимізація інституційного забезпечення державної гуманітарної політики. Коригування функціональних засад держави у гуманітарній сфері.

6. Організаційні засади конструювання єдиного гуманітарного простору.

7. Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у виробленні та реалізації державної гуманітарної політики.

8. Міжінституційна взаємодія та координація діяльності у гуманітарній сфері. Кадрове наповнення державної гуманітарної політики.

Практичне заняття № 5

Тема. Формування культурної ідентичності.

Етнонаціональний вимір гуманітарної політики України.

Мета: - визначити сутність державної політики у галузі культури та вивчити особливості гуманітарної політики України в її етнонаціональному вимірі.

Питання для обговорення:

1. Сутність державної політики у галузі культури. Регулювання та управління культурними процесами.

2. Розвиток культурної інфраструктури. Відродження та формування національної історичної пам'яті.

3. Український інститут національної пам'яті.

4. Долучення до єдиного національного гуманітарного простору української діаспори.

Розвиток міжнародних культурних зв'язків України

5. Етнічність та поліетнічність: українська специфіка в контексті світового досвіду.

6. Суб'єкти реалізації етнополітики держави. Сутність, завдання та правові засади державної етнополітики.

7. Проблема статусу російської мови. Загальнодержавні адаптаційні програми. Задоволення мовних, культурних, освітніх, політичних потреб меншин.

8. Етнічні спільноти регіонів та їхня інтеграція в гуманітарні процеси. Залучення зовнішніх ресурсів до інтеграції національних меншин України.

9. Міжнародний моніторинг становища національних меншин України.

Практичне заняття № 6

Тема. Фінансові засади реалізації соціальної і гуманітарної політики

Мета: вивчити особливості фінансування соціо-гуманітарної політики.

Питання для обговорення:

1. Джерела фінансування соціальної та гуманітарної політики.

2. Методи формування джерел фінансування соціальної та гуманітарної політики.

3. Досвід фінансування напрямів соціальної та гуманітарної політики.

4. Шляхи вдосконалення фінансового забезпечення складових соціально-гуманітарної сфери України.

Практичне заняття № 7

Тема. Демократизація механізмів соціогуманітарної політики України.

Мета: вивчення особливостей механізмів демократизації державної соціогуманітарної політики

Питання для обговорення:

1. Поняття та сутність демократизації механізмів соціогуманітарної політики.

2. Децентралізація соціогуманітарної політики.

3. Корпоративна соціальна відповідальність як механізм демократизації соціогуманітарної політики в умовах багатосуб'єктності

6. Самостійна робота студентів

Основною метою самостійної роботи є збільшення ефективності засвоєння змісту навчального курсу та використання отриманих знань, набутих умінь і навичок, здобутих у процесі лекційних, практичних занять. Самостійна робота полягає в опрацюванні сучасної навчальної і наукової фахової літератури та виконується студентами у формі написання рефератів. Реферати подаються викладачеві на перевірку у визначений термін.

Варіанти самостійної роботи з дисципліни «Соціально-гуманітарна політика в Україні»

1. Історія та еволюція міжнародних стандартів у сфері соціальних і гуманітарних прав.
2. Природа, джерела та зміст соціальних прав людини.
3. Природа, джерела та зміст гуманітарних прав людини.
4. Особливості формування та правові основи європейського соціального права
5. Основні етапи розвитку соціального права Європейського Союзу.
6. Правове регулювання гуманітарної сфери в ЄС.
7. Правове регулювання сфери соціальних відносин в ЄС.
8. Механізми імплементації Україною правових стандартів ЄС у соціальній і гуманітарній сферах
9. Соціальна політика як суспільний феномен
10. Місце соціальної політики в системі суспільних наук
11. Соціальна справедливість як принцип соціальної політики
12. Соціальна відповідальність у системі соціальної політики
13. Особливості активного характеру соціальної політики
14. Особливість гуманітарної політики України в сучасних умовах.
15. Основні напрями та пріоритети гуманітарної політики Української держави.
16. Пріоритети державної політики щодо розвитку гуманітарної сфери.
17. Інформаційна складова єдиного гуманітарного простору.
18. Державна політика щодо вдосконалення управління гуманітарною сферою на регіональному рівні.
19. Регіональні особливості розвитку гуманітарної сфери України та врахування їх реалізації державної гуманітарної політики.
20. Формування єдиного гуманітарного простору – стратегічна мета гуманітарної політики України.
21. Спільне та відмінне у світоглядно-ціннісних та моральних орієнтирах різних регіонів України.
22. Регулятивна роль держави в процесах національної самоідентифікації населення України, формування у нього високорозвиненої національної самосвідомості.
23. Європейський досвід розвитку гуманітарної сфери та гуманітарної політики в сучасних українських реаліях.
24. Роль української еліти у формуванні національної самосвідомості українського народу в контексті європейських інтеграційних процесів.
25. Історична пам'ять українського народу в контексті загальнолюдських європейських духовних цінностей.
26. Особливість гуманітарного розвитку і гуманітарної політики в умовах інтеграції України в ЄС.
27. Гармонійне поєднання духовного виробництва та споживання духовних цінностей як рушійна сила суспільного прогресу.
28. Сутність, зміст та функції ідеології національного самоствердження
29. Сутність, складові та пріоритетні напрями державної освітньої політики в контексті глобалізаційних процесів. Розвиток Європейського простору вищої освіти і Європейського дослідницького простору в умовах реформування вищої освіти та науки.
30. Удосконалення державного регулювання освітньо-наукової сфери в Україні в умовах євроінтеграції.

31. Стан і перспективи соціального партнерства та соціальної відповідальності в освітній галузі.
32. Етнонаціональна структура українського суспільства як соціальна система.
33. Мета, завдання та принципи державної етнополітики.
34. Державне управління етнонаціональним розвитком України та шляхи його вдосконалення.
35. Державна етнополітика і демократичне врядування.

7. Тренінг з дисципліни.

Структурно-тематичний план проведення тренінгу

Тема:1 “Теоретичні засади державно-громадського партнерства як інноваційної форми публічного управління у сфері соціального розвитку”.

Форми та методи роботи.

Вправа 1 “Самопрезентація”. Обговорення мети та очікуваних результатів. Визначення правил роботи. Опис вправ чи методів, що застосовуються.

Вправа 2 “Громадська участь у визначенні та розв’язанні суспільних проблем”

Вправа 3 “Технології взаємодії громадянського суспільства з органами влади у сфері публічного управління соціальним розвитком”.

Виконання індивідуальних завдань за темою: “Характеристика державно-громадської співпраці у галузях соціальної сфери України”. Кожен слухач самостійно обирає одну галузь соціальної сфери.

Тема:2 “Технології державно-громадської взаємодії у соціальній сфері”.

Форми та методи роботи.

Вправа 1 “Розробка критеріїв репрезентативності громадських організацій для проведення суспільного діалогу з органами державної влади в Україні та процедури її підтвердження”.

Вправа 2 “Розробка системи індикаторів та шкали оцінювання ефективності взаємодії держави та громадянського суспільства щодо публічного управління галузями соціальної сфери”.

Вправа 3 “Визначення шляхів модернізації державно- громадської співпраці у соціальній сфері в Україні”.

Виконання індивідуальних завдань за темою: “Порівняльний аналіз застосування соціального партнерства як технології державно-громадської взаємодії в Україні та країні ЄС (країну обирає слухач)”.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Соціальна і гуманітарна політика України” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання результатів тренінгу, самостійної роботи;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Соціально-гуманітарна політика в Україні” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	5%	15%	40%
Поточне опитування	Модульний контроль	Тренінги	Самостійна робота	Екзамен
Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (7 занять, 10 тем, 7 оцінок).	Модульний контроль проводиться на 7 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 10 тестових завдань, кожне з яких має 5 балів і двох теоретичних питань, кожне з яких має 25 балів.	Оцінювання за організацію та проведення тренінгу.	Оцінювання написання реферату, оформлення роботи згідно вимог - 60 балів Захист реферату - 40 балів	10 тестів по 3 бали 2 теоретичних питання по 35 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-10
2.	Інтернет-джерела	
3.	Навчально-методичні рекомендації	
4.	Microsoft Power Point, AIMP, MOODLE	
5.	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Безпаленко О. В. Вектори соціальної політики для України в умовах викликів війни. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія Економіка та управління. 2022. № 4. С. 1–8. URL: https://teicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_3_2022
2. Гуманітарна політика в Україні: виклики та перспективи (Біла книга) : аналіт. доп. / [Сінайко О. О.(кер. авт. кол.), Тищенко Ю. А., Каплан Ю. Б., Михайлова О. Ю., Валевський О. Л. та ін.] ; за заг. ред. Ю. Б. Каплан, Ю. А. Тищенко. Київ : НІСД, 2020. 136 с.
3. Іванов А. В. Соціальна і гуманітарна політика в Україні в умовах війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. Механізми публічного управління. 2023. Том 34 (73), № 2. С. 61-65.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> 3.3.21
5. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. URL : <https://www.msp.gov.ua/> 3.3.23 Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. URL : <https://www.pfu.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України URL : <https://www.pfu.gov.ua/>
7. Пищуліна О., Юрчишин В., Маркевич К., Міщенко М., Добровольський Д. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. Київ : Центр Разумкова, 2022. 277 с.

Додаткова:

8. Adolescents in Humanitarian Crisis: Displacement, Gender and Social Inequalities. Nicola Jones, Kate Pincock, Bassam Abu Hamad. NY: Routledge, 2021, 238 p.
9. Gary J. Adler Jr. Culture, the civic, and religion: characteristics and contributions of cultural analysis through three exemplary books. *American Journal of Cultural Sociology*. 2022. P. 1-17. URL: <https://doi.org/10.1057/s41290-022-00155-4>
10. Shai M. Dromi. Above the Fray: The Red Cross and the Making of the Humanitarian NGO Sector. Chicago:University of Chicago Press, 2020, 240 p.
11. Лепіхов А. В., Храпач Г. С. Проектна діяльність у сфері забезпечення національної стійкості: сутність, зміст, структура. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень*. 2021. № 1(71). С. 18-26.
12. Чанишева Галія. Соціальна політика: поняття, цілі та правове забезпечення. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 11. С. 80-85.
13. Філіна Т. Культурна політика держави в системі забезпечення культурних потреб людини *International scientific journal «Grail of Science»* 2021. № 9. С. 444-448.